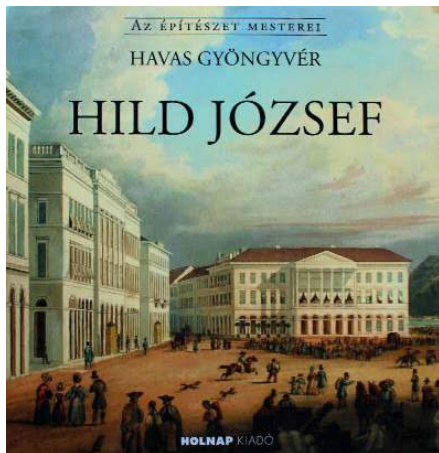

Havas Gyöngyvér: Hild József

1

A Holnap Kiadó 2017-ben Hild Józsefről jelentette meg Az építészet mesterei sorozat újabb (16.) kötetét Havas Gyöngyvér fiatal művészettörténész tollából. Az előszót Sisa József írta, aki megemlítette, hogy a sorozatszerkesztő az időközben elhunyt Gerle János építészettörténész volt. A mű négy nagy fejezetre tagolódik: Hild József élete (1789–1867) és tanulmányai, polgári építésze, szakrális alkotásai, életművének utolsó korszaka.

Apja, Hild János építész készítette 1805-ben Pest város első városrendezési tervét. Az ifjú Hild József Bécsben tanult, majd apja vállalkozásainál segédkezett. A galántai Esterházy család szolgálatában álló Charles Moreau klasszicista építész volt a mestere. A szerző a korabeli folyóiratokból Szemere Bertalan városfejlesztési elemzéseit idézi Hild munkásságára vonatkozóan. „Miben áll az épületek szépsége?” – teszi fel a kérdést Hild nyomán. És a választ az építész segítségével adja meg: „Az épületek szépsége az egész és egyes részeknek csinos alakjában áll, (...) az egész épület, valamint egyes részei is részarány s szépmérték szabályai szerint rendeztesen el.” A következő fejezet a magyar nyelvű építészeti tankönyvekről és az oszloprendek szerepéről szól.

2

Hild József könyvtárában 550 darab építészeti könyv volt. Ezt az adatot onnan tudhatjuk meg, hogy az építész ellen 1856-ban csőd-eljárást folytattak le, és könyvtárát ekkor leltározták. Anyagi gondjai fia adósságának átvállalásából alakultak ki.

Hild József a reformkori Pesten 540 klasszicista épületet épített, 100 legénnyel dolgozott. Az ennek a számnak „csak” a felét teljesítő Pollack Mihállyal rivalizálva ő határozta meg a város városképét. (Nem találtam adatot arra, hogy az idők során mennyi semmisült meg az épületeiből, pedig hasznos lett volna.) A Szépítő Bizottmánynál benyújtott kérelmeinek száma 900 volt. A nagy számokban az is közrejátszhatott, hogy az 1838-as nagy pesti árvíz utáni helyreállításoknál palélérjoggal nem rendelkező kollégái helyett is aláírta a terveket.

A pesti Kirakodó téren, más néven Rakpiacson, a Lánchíd pesti hídfőjénél (2011-től Széchenyi István téren) a Duna-parti palotásor klasszicista házait Hild József tervezte. A sor legdélebbi tagja a Diana fürdő volt, ehhez csatlakozott a Libaschinszky-Koburg-palota (most a Belügyminisztérium áll a helyükön). A teret délről, a Dunára merőlegesen a Kereskedelem székháza, Börse, később Lloyd-palota zárta le. Középen a hatalmas, 25 tengelyes Nákó-palota következett (ma a Gresham-palota van itt). Északra az Ullmann-palota és a Wieser-ház összevonásából jött létre az Európa Szálló. A tér északi oldalát az MTA eklektikus palotája határolja. Hild épületeit mind lebontották. Az Akadémia utca és az Arany János utca sarkán a szintén klasszicista Tánzer-ház ma az Emberi Erőforrások Minisztériumának ad helyet. A neoreneszánsz Marczibányi ház a Bálvány utcában (ma Október 6-a utca) a Magyar Földhitel Intézet 1866-tól vette meg székháznak.

Derra Naum görög vászonkereskedő házát a Tisza István utcában (ma József Attila utca) egy emelettel megmagasította Hild. A régi pesti városházát bővítette, tornyát átalakította. A pesti belvárosi templom szentélye mögött, pont az épülő Erzsébet híd tengelyében álló épületet az 1900-as években lebontották. A Király utcában, a Jálcs-ház alagsorában az építész terjedelmes borpincészetet létesített. Most a VAM-Design Center szépen helyreállított helyiségei találhatóak itt. A színvonalas

vendéglátás helyei: a Tigris Szálló a Nádor utcában, az Angol Királynő Szálloda a Dunaparton.

Budán a Császárfürdő ovális díszudvara és a Frankel Leó út túlsó oldalán a Szent István irgalmas rendi klasszicista kápolna Borsos Miklós rézdomborításos stációképeivel rendkívüli élményt nyújt.

A Reáltanoda utcában utcában a Főreáliskola épülete a korszerű Eötvös József Gimnáziumnak az otthona. Hild kapcsolatot tartott gróf Széchenyi Istvánnal. Lakóházát is tervezett számára, de az nem épült meg. Ipari építészeti alkotásai között a Pesti József Hengermalom (leégett) és Valero Antal Selyemgyára említendő meg. A bajnai Sándor-Metternich-kastélyt Sándor Mórincnak, az „Ördöglovasnak” tervezte. A budai hegyekbe készített villái: Rósa-villa, Hild-villa, Karczag-villa, Libaschinszky-villa.

3

Szakrális alkotásai: az egri Szent Mihály- és Szent János-főszékesegyházat Pyrker János érsek megbízására építette lapos kupolával. Az esztergomi bazilika Hild legimpozánsabb épülete. A reneszánsz Bakócz-kápolnát szétzedték, megszámozták és a templom belsejében újra összerakták 1600 darabból.

Utolsó korszaka romantikus stílusjegyekkel: Hermina-kápolna, esztergomi főegyházmegyei könyvtár, papnövelde, ma Szent Adalbert Képzési, Lelkiségi és Konferencia Központ.

Érdekesség: az Angol Királynő Szállodában lakott Deák Ferenc 1859 és 1874 között. Itt szállt meg a walesi herceg és angol trónörökös, valamint Perzsia királya.

Timon Kálmán

1. A könyv címlapja. Frédéric Martens akvatintája, 1840 után. Szemben az egykori Lloyd-palota
2. Ullmann János Móric kétemeletes lakóháza az egykori Kirakodó téren, 1837
3. Schwindt-Klette: 1838. március 15-i pesti árvízkép a német színházal